

נטילת ידיים באמצע היום

שלמה המלך החל לצוות עליה, רבי עקיבא הסתכן למענה, ובמשך שלושת-אלפים שנה היהודים שימרו את הפעולה הזו באדיקות. על נטילת ידיים.

פטנט עתיק

בשנה האחרונה למדנו שאחת הדרכים היעילות ביותר להימנע מהידבקות במחלות היא רחיצת ידיים עם סבון, וכמה שיותר פעמים הרי זה משובח.

רחיצת הידיים אצל יהודים זה למעשה סיפור ישן ועתיק. מאז ומעולם יהודים נטלו ידיים תדיר. כולנו יודעים שצריך ליטול ידיים לפני שאוכלים לחם או חלה.

מתי עוד צריך ליטול ידיים? (שאלה לקהל).

כמובן, כשקמים בבוקר מהשינה נוטלים ידיים. כשיוצאים מהשירותים נוטלים ידיים, לפני כל תפילה, אחרי שמסתפרים, אחרי שגוזזים את הציפורנים, אם נוגעים בנעלים ועוד. אם תפסת תנומה קצרה במשך זמן של חצי שעה לערך, אפילו באמצע היום, כשאתה מתעורר ☹️ עליך ליטול ידיים, והעולה על כולנה ☹️ גם אחרי שיוצאים מהמקלחת עדיין צריך ליטול ידיים.

בנוסף לזה, בשובנו מלוויית המת ל"ע אנו נוטלים ידיים, וכן ביציאה מבית העלמין. הכהנים בבית הכנסת לפני שהם עולים לדוכן כדי לברך את העם בברכת כהנים, הלוויים נוטלים את ידיהם של הכהנים. ההבדל היחיד הוא שבבוקר, וכן לפני אכילת הלחם, אנו מברכים על נטילת ידיים, משא"כ בשאר הפעמים לא מברכים. (שוע"ר הל' נט"י סימן ד' סעיף י"ח).

כולנו יודעים שישנן 613 מצוות מהתורה, אבל בנוסף לזה ישנן שבע מצוות מדרבנן, וביניהן מצוות נטילת ידיים. הגמרא במסכת עירובין (כ"א, ב) מספרת כי "בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידיים יצתה בת קול ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני", כלומר, שלמה המלך תיקן כבר לפני שלשת אלפים שנה שיש ליטול

ידיים לפני אכילת קורבנות, והקב"ה בעצמו הביע את שמחת לבו בשעה ששלמה תיקן את התקנה הזאת.

למרות שנטילת ידיים, כאמור, אינה מצוה מן התורה, אלא גזירת חכמים, מכל מקום אנו מוצאים שבכל הדורות הקפידו מאוד על המצווה הזאת.

הגמרא מספרת שבזמן שהרומאים אסרו את רבי עקיבא בבית הסוהר, היה תלמידו רבי יהושע הגרסי מכניס לרבו מים ואוכל במידה הדרושה. יום אחד [2] מספרת הגמרא [2] כשהופיע התלמיד בפתח בית הסוהר, עצר אותו השומר ואמר לו "היום מימך מרובין" [2] כמות המים שאתה מכניס היום לאסיר גדולה מכמות המים שנועדה לשתיה, "שמא לחתור בית האסורין אתה צריך" [2] אולי כוונתך להשתמש במים אלו כדי לחפור תחת הקירות של בית הסוהר? ולכן: "שפך חציין ונתן לו חציין".

כשנכנס רבי יהושע הגרסי לתאו של רבי עקיבא, שאל אותו רבי עקיבא "יהושע אין אתה יודע שזקן אני וחיי תלויים בחיידך", מדוע אתה מביא לי כמות מים כה קטנה?! "סח לו כל אותו מאורע" עם השומר, אמר לו רבי עקיבא "תן לי מים שאטול ידי", בטרם אכניס דבר מאכל לפי.

שאל אותו תלמידו "רבי, מים אלו אינם מספיקים אפילו לשתיה ואתה חפץ ליטול בהם את ידיך"? ענה לו רבי עקיבא: אני מוכן לסכן את חיי ובלבד שלא לעבור על תקנת חכמים ליטול ידיים לפני שאוכלים לחם. ואכן רבי עקיבא לא אכל כלום עד שהביאו לו מים כדי ליטול בהם את ידיו (עירובין כ"א, ב).

בפרשתנו פרשת קדושים, מצאו חכמים אסמכתא לרעיון של נטילת ידיים. על הפסוק "והתקדשתם והייתם קדושים כי אני ה' אלוקיכם" (קדושים כ, ז) אומרת הגמרא במסכת ברכות (נ"ג, ב): "והתקדשתם" אלו מים ראשונים, 'והייתם קדושים' אלו מים אחרונים. מים ראשונים הכוונה לנטילת ידיים שלפני הסעודה, ומים אחרונים הכוונה היא שגם אחרי הסעודה, לפני ברכת המזון, נוהגים לשטוף את קצות אצבעות הידיים.

ימין מקרבת, שמאל דוחה

מה אכן עומד מאחורי מנהג נטילת ידיים? מדוע רבי עקיבא היה מוכן באמת לסכן את חייו כדי ליטול ידיים לפני הסעודה?

מסופר על החסיד המפורסם הרד"צ חן שאמר פעם ליהודי, שיש משהו שמייחד את ידיו של האדם שבזה הוא שונה מכל שאר האברים, שכן כל שאר האברים מקומם קבוע ועומד, ואילו הידיים הן האבר היחידי שאדם יכול להשפילן אפילו למטה מרגליו, ומאידך הוא יכול להעלות אותן אפילו למעלה מראשו!

ענין זה מסמל משהו גם במובן המוסרי, שכן באמצעות היד אפשר לקרב, נותנים שלום עם היד, וכן לחבק את הזולת. ברם, עם היד ניתן גם לדחות, ואף לדחוף את השני עד שאול תחתית, להכותו וכו'. היד היא זו שנותנת צדקה, ועם אותה היד ממש אפשר גם לקחת, לגזול, ולגנוב ח"ו.

בשעה שאדם עושה מעשים טובים בידי, בין אם זה במצות של בין אדם לחברו ובין אם זה במצות שבינו לבין בוראו [?] הריהו מרומם את הידיים, מגביה אותם ומקדש אותם. לעומת זאת בשעה שהוא עושה מעשים בלתי רצויים [?] הריהו משפיל ומוריד את ידיו מטה מטה.

זה למעשה אחד הטעמים שבמצווה של עגלה ערופה מצינו כי הזקנים שוטפים את ידיהם בנחל ואומרים "ידינו לא שפכו את הדם הזה", שמוטיב זה מבטא היטב את רחיצת הידיים מן העבירה. ובלשון המפרשים: "כשם שידינו נקיות כך אנו נקיים מחלל זה".

כך גם הכהן שמברך את העם [?] "נושא את כפיו", כשהוא בא לברך את העם "ידיו" צריכות להיות "נקיות".

פס-האטה במרוץ היום-יום

וכמו כל נושא ביהדות [?] לא משאירים את זה כרעיון מופשט. היהדות מאמינה ש"הלבבות נמשכים אחרי המעשים", וכשם שבמצות מזוזה, לא סומכים על כך שתסתכל על המזוזה ותזכור את הקב"ה, אלא נוהגים לנשק את המזוזה, או למשל "כוס של אליהו" בפסח [?] לא מספיק שיהודים מתפללים ומצפים שיבוא אליהו לבשר על הגאולה, אלא מכינים לו כוס יין בפועל ממש. כך גם לגבי הרעיון של "קידוש הידיים", חכמים לא השאירו את זה כרעיון מופשט אלא הלבישו זאת במצווה מוחשית של "נטילת ידיים" ממש (לתורה ולמועדים להגרש"י זון ע' 258).

יש מנהג נפוץ ופופולארי אצל הספרדים שהם מנשקים את ידו של הרב, וגם הטעם שלהם זהה: אם זהו אדם שהיד שלו קדושה [?] אז באמת הוא איש קדוש, וכמו שנאמר על הנביאים: "ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר" [?] כלומר שהידיים

שלהם הם כל כך טהורות עד שכאילו על ידיהם ממש כתוב "לאמר".

בנוסף לזה מסביר הרבי הקודם שכאשר אדם קם בבוקר מיד קופצות עליו כל הדאגות של היום, איך הוא יצליח היום בעסק ומה יהיה וכו'. הרגע הזה של נטילת ידיים מיד עם קומו גורם לו לאדם לעצור לרגע, להתבונן ולזכור שהקב"ה שנתן לו חיים "גם יזמין לו פרנסתו".

והם הם הדברים לגבי נטילת ידיים לפני התפילה ולפני האכילה [2] הפעולה הזאת מכריחה ומאלצת אותו כביכול לעבור מעולם של חול לעולם של קודש ומזכירה לו שהוא הולך לעשות כעת משהו קדוש (ספר מאמרים קונטרסים ח"א ע' ערב).

רבותיי, צריך לשמור על ידיים נקיות.